

Work in progress. De filmcollectie van Amsab-ISG (deel 1)

Amsab-ISG bewaart naast archief- en bibliotheekmateriaal een bijzonder rijke museumcollectie. Een groot deel daarvan, onder meer foto's, affiches, postkaarten en vlaggen, is reeds via zijn website ontsloten. Vanaf dit jaar wordt ook de filmcollectie onder handen genomen.

We willen hiervan een heus project maken, dat naast de loutere inventarisatie van het bewegend beeldmateriaal, ook conservering, restauratie en digitalisering behelst. Ook de valorisatie van dit beeldmateriaal via een aantal publieksmomenten hoort daar zeker bij. Dit wordt, met andere woorden, een traject van lange adem, in verschillende stappen uit te voeren. Aangezien we onderweg ongetwijfeld geconfronteerd zullen worden met een aantal problemen eigen aan dit soort collectie, zullen we onze ervaringen hiermee (met u) delen. Deze oefening krijgt zodoende de vorm van een vervolgverhaal. Zijdelings zullen we ook een aantal theoretische aspecten aanraken.

In deze eerste aflevering wordt de filmcollectie alleen naar vorm bekeken, zicht- en tastbaar dus, en worden de eerste conserveringsmaatregelen ervan besproken. Wat ligt er opgeslagen in de depots? Welke dragers hebben we in huis? Dit zijn heel belangrijke vragen omdat iedere drager zijn eigen problematiek op het gebied van opslag en conservering heeft. Deze controle is al voor een groot stuk achter de rug en daaruit kwam duidelijk naar voor dat het om een zeer diverse collectie gaat die uit twee grote delen bestaat, namelijk film (pellicule) en video.

Wat film als drager betreft, eisen de nitraatfilms bijzondere aandacht. Ze zijn door hun chemische samenstelling licht ontvlambaar en worden best niet in Amsab-ISG bewaard, bovendien ontbinden ze snel. Amsab-ISG heeft een tijd geleden dan ook beslist om deze films (slechts een fractie van de collectie) over te dragen aan het Koninklijk Belgisch Filmarchief dat over goed uitgeruste, brandveilige depots beschikt en de expertise en de middelen heeft om ze naar een andere drager (de zogenaamde veiligheidsdrager) over te zetten. Maar het grootste deel van onze collectie bestaat uit films op basis van acetaat. Acetaat heeft een hogere chemische stabiliteit, maar is onderhevig aan een afbraakproces, 'azijnsyndroom' genaamd. Tijdens dit proces komt een azijnzure lucht vrij en worden zowel de pellicule als de kleuren aangetast waardoor de film op termijn onbruikbaar wordt. De films die hieronder te lijden hebben, zullen op een andere drager overgezet (gedigitaliseerd) worden. Preventief kunnen wel al maatregelen genomen worden: met name de

temperatuur en vochtigheidsgraad in de depots zo constant mogelijk houden. Geacclimatiseerde ruimtes zijn voor Amsab-ISG helaas nog toekomstmuziek. Verder moeten de films, opgerold in metalen of kunststof dozen, horizontaal opgeborgen worden. Er wordt ook een onderscheid gemaakt op basis van het formaat of de breedte van de filmstrook. De meest courante formaten, 35 mm, 16 mm, 8 mm en super 8, van zowel professionele als amateurfilms, zitten ook in de Amsab-collectie (dus geen 9,5 mm, super 16 of andere uitzonderlijke formaten). Het meeste filmmateriaal is positief (projectiekopieën), een aantal zijn negatieven, zowel zwart-wit als kleur, stil en met geluid (optisch en magnetisch).

Het verhaal van de video, waar gegevens op magneetband in plaats van op pellicule opgeslagen worden, is nog een stuk complexer. Ondanks het korte bestaan ervan waren er meer dan 50 verschillende registratiesystemen en was er geen sprake van standaardisering zoals bij film wel enigszins het geval was. In de videocollectie van Amsab-ISG vinden we een groot aantal van die systemen terug, met name 1- en 2-duimsbanden, u-matic, betacam (analoog en digitaal), VCR, betamax en VHS.

Videotapes ontsnappen ook niet aan verouderings- en ontbindingsverschijnselen. Integendeel, hun levensduur komt niet in de buurt van die van de pellicule. Om dit snelle verval tegen te gaan moeten de banden in optimale omstandigheden bewaard worden: constante temperatuur en relatieve luchtvochtigheid in stofvrije depotruimtes. Daarnaast gelden nog een aantal vuistregels: de cassettes rechtopstaand bewaren (bij voorkeur in zuurvrije kartonnen dozen!), de banden jaarlijks terugspoelen, direct zonlicht vermijden enz.

Om een overzicht van de collectie te krijgen werd per soort drager een lijst met kopienummers aangelegd. Dit 'collectieplan' maakt het mogelijk om een aantal vragen met betrekking tot conservering te beantwoorden: wat moet waar bewaard worden, welke preventieve maatregelen moeten genomen worden om het materiaal zo goed mogelijk te vrijwaren van verval, wat is bedreigd en komt dus in aanmerking voor restauratie, wat moet gedigitaliseerd worden? Bovendien moet dit collectieplan ook antwoord bieden op inhoudelijke vragen. Wat is interessant historisch materiaal en moet dus prioritair opgenomen worden in een catalogus? Wat komt eventueel in aanmerking voor publieksprojecten of verder historisch onderzoek? De inhoudelijke ontsluiting is hier dus onlosmakelijk mee verbonden. Hoe we dit aanpakken leest u in een volgende aflevering.

BIBLIOGRAFIE

- BILTEREYST, D. & VANDE WINKEL, R., *Bewegend Geheugen, een gids naar audiovisuele bronnen over Vlaanderen*, Gent: Academia Press, 2004, 362 p.
- VAN DER MADEN, F., *Audiovisuele collecties. Handleiding voor het beheer van bewegend beeld en geluid*, Hilversum: Uitgeverij Verloren, 1993, 200 p.
- Fédération Internationale des Archives du Film (FIAF), *Preservation and Restoration of Moving Images and Sound*, Brussel: FIAF, 1986, 268 p.
- DELAERE, R. & MEUL, M., *Conservering en Archivering van Videobanden*, rapport 2003, <http://www.packed.be/docs/Eindrapport-VideoInventarisProject.rtf> (deze link is ondertussen niet meer beschikbaar).
- WHEELER, J., *Videotape Preservation Handbook*, 2002, <http://www.media-matters.net/docs/resources/Traditional%20Audiovisual%20Preservation/WheelerVideo.pdf>